

ПРОМОВА Х. МІЛЕЯ В ДАВОСІ 2026: повернення до джерел Західної цивілізації

Українцям варто вивчити виступ президента Аргентини, щоб зрозуміти, що таке справжня економічна свобода. Мілей не просто захищає капіталізм, а обґрунтовує, чому це не тільки ефективний, а як морально виправданий економічний порядок.

24 Січня 2026 | Австрійська економічна школа | Економічна свобода | Світ | Політика і право

АВТОР: КОМАНДА ІЛІ

Я тут, перед вами, щоб категорично заявити — Макіавеллі помер.

Роками наше мислення спотворювалося, ставлячи перед нами хибну дилему в розробці державної політики, де ми були змушені вибирати між політичною ефективністю та повагою до етичних та моральних цінностей Заходу. Як зазначає професор **Хесус Уерта де Сото** у своїй роботі про динамічну **ефективність**, з цієї точки зору **ефективність несумісна з різними схемами рівності чи справедливості, а виникає виключно з однієї з них, яка базується на повазі до приватної власності та підприємницької функції.**

Коментар ІЛІ: Мається на увазі книга Уерта де Сото "Соціально-економічна теорія динамічної ефективності" (The Theory of Dynamic Efficiency)

Тому протиставлення між вимірами ефективності та справедливості є хибним і помилковим. Іншими словами, те, що справедливе, не може бути неефективним. І те, що ефективне, не може бути несправедливим. Дійсно, з точки зору динамічного аналізу, **справедливість та ефективність – це дві сторони однієї медалі.**

Безсумнівно, **Мюррей Ротбард** найчіткіше передбачив цю ситуацію, коли запропонував зв'язок між динамічною концепцією економічної ефективності та сферою етики. Ротбард вважав за необхідне спочатку встановити відповідні етичні рамки для сприяння динамічної ефективності, з огляду на нашу обмеженість у знаннях щодо цілей, засобів і функцій корисності, які реально існують.

Коментар ІЛІ: Мається на увазі книга Мюррея Ротбарда "Етика свободи"

Таким чином, згідно з Ротбардом — поглядів, якого я досі дотримуюся навіть на своїй посаді президента великої нації Аргентини — лише етичні принципи, що лежать в основі західної культури, можуть служити критерієм ефективності під час прийняття рішень у сфері державної політики. Відверто кажучи, під час розробки державної політики неприпустимо з етичної та моральної точки зору приносити справедливість у жертву на вівтар ефективності.

Цей принцип, на користь цінностей, не лише має перевагу над економічною ефективністю, але й значно перевершує навіть політичний утилітаризм. Таким чином, ігноруючи етичні та моральні цінності, політика стає

не лише несправедливою, але й призводить до краху — не тільки економічного, але й соціального — настільки глибокого, що зрештою це може знищити саму західну цивілізацію. Саме тому у 2024 році на цьому Форумі я вказав на те, що Захід перебуває в небезпеці. Крім того, у своїй презентації 2025 року я показав, що порядок денний та політика, що просуваються різними міжнародними організаціями та форумами, є не більше ніж цілим набором соціалістичної політики, елегантно замаскованої, щоб обдурити добросердечних та доброзичливих людей, але з тими ж катастрофічними наслідками, як завжди.

Тому ми ніколи не повинні забувати слова **Томаса Соуелла** про соціалізм, у яких він визнавав його єдину «перевагу»: він звучить дуже привабливо, але зворотний бік цієї медалі полягає в тому, що він завжди закінчується погано — насправді катастрофічно.

Коментар ILL: оригінальна цитата зі статті Томаса Соуелла "Соціалізм для неозізнаних":

"Соціалізм звучить чудово. Він завжди звучав чудово. І, ймовірно, завжди звучатиме чудово. Лише коли виходиш за рамки риторики та починаєш дивитися на сухі факти, соціалізм виявляється великим розчаруванням, якщо не катастрофою."

Не заглиблюючись далі, окрім безперервних катастроф, спричинених соціалізмом протягом ХХ століття, ми бачимо аномальні збитки, завдані Венесуелі, і не лише через падіння ВВП на 80%, але й набагато гірше, враховуючи встановлення кривавої наркодиктатури, чії терористичні щупальця поширилися по всьому нашому американському континенту.

Тому сьогодні, як ніколи раніше, зіткнувшись з етичною та моральною деградацією, яку Захід переживає в результаті прийняття нового соціалістичного порядку денного, необхідно вирішити та просувати ідеї свободи.

Однак, на відміну від підходу, що застосовувався в минулому, який ґрунтувався на утилітарній логіці, сьогодні ми мусимо захищати вільний капіталізм не лише як найефективнішу систему, а насамперед як морально та етично правильну — як систему, що відповідає чеснотам і принципам західної цивілізації.

Як зазначає **Ізраель Кірцнер**, сучасні соціалісти вже не заперечують перевагу капіталізму в плані продуктивності. Вони атакують його саме з позиції несправедливості. Тому недостатньо доводити, що система просто продуктивніша, — якщо її корені несправедливі, капіталізм не варто захищати. Сьогодні я продемонструю, що капіталізм вільного підприємництва не лише продуктивніший за всі інші системи, а і є єдиною по-справжньому справедливою системою.

Своєю чергою, я доведу, що немає дилеми між політичним утилітаризмом та політикою, заснованою на цінностях, оскільки, якби вони суперечили одна одній, це означало б, що основи політичного утилітаризму повинні бути відкинуті як несправедливі. Тому, щоб вирватися з нашого нинішнього мороку, — ми повинні знову черпати натхнення з грецької філософії, відродити римське право та повернутися до юдео-християнських цінностей, що дозволить нам врятувати Захід.

Значна частина людських конфліктів виникає через хибні стосунки між **природним правом** і **позитивним правом**. Таким чином, природне право — це закон, який має керувати людством, оскільки він відповідає нашій природі й тому є універсально справедливим. Це загальний закон для всіх людей, оскільки він є невіддільною частиною їхньої сутності і, отже, незмінний і непорушний.

Натомість позитивне право — це право, яке люди пишуть для задоволення власних інтересів. Таким чином, коли позитивне право перебуває в гармонії з природним правом, існує справедливість. В іншому випадку воно буде законним, але не легітимним. Виходячи з цього, визнаються **два фундаментальні права: право на життя та право на свободу**.

Людина народжується живою і вільною та має право зберігати ці природні властивості. Крім того, вона має право на те, щоб її поважали ближні, щоб досягти власного щастя, яке є метою, до якої прагне кожна людська істота. Паралельно з цим ми набули прав, які не є природними чи невіддільними для людини, а заробляються завдяки заслугам або отримуються як дар.

Таким чином, фундаментальне право на свободу породжує набуте право на приватну власність, яке проявляється в нашій здатності вільно набувати власність завдяки плодам нашої праці або вільно отримувати власність, подаровану чи успадковану.

Своєю чергою, право на власність — особливо через його динамічні наслідки — пов'язане з **принципом привласнення Джона Лока**, що означає, що власність тепер може походити не лише від пожертвувань, дарувань, спадщини та/або обміну, але й від привласнення відкриттів та творінь.

Зрештою, ці права доповнюються принципом ненападу, який встановлює, що жодна людина не має права здійснювати агресію будь-якого роду проти іншої людини. Це включає не лише фізичну агресію, але й усі форми примусу, залякування та опору під загрозою сили.

Отже, ми визначаємо лібералізм, за словами професора **Альберто Бенегаса Лінча-молодшого**, як «необмежену повагу до життєвого проекту інших, засновану на принципі ненападу та захисті права на життя, свободу та власність, інституціями якого є приватна власність, ринки, вільні від державного втручання, конкуренція, що розуміється як вільний вхід і вихід, розподіл праці та соціальна співпраця».

Природно, що у зв'язку з цим соціальним порядком постає питання: чи є він справедливим. Тому, щоб визначити, чи є система справедливою, необхідно звертатися до **Ульпіана**, чия основна теза є фундаментом римського права і який, без сумніву, є одним із стовпів західної цивілізації.

Отже, справедливість — це постійна і невпинна воля віддавати кожному належне, тобто намір віддавати кожному те, що йому належить. Однак, твердження Ульпіана на цьому не зупинилося; він додавав, що принципи права полягають у чесному житті, без заподіяння шкоди нікому, та у відданні кожній людині того, що їй належить. Отже, з усього цього випливає, що однією з характеристик капіталізму вільного підприємництва є те, що він є **справедливою доктриною**.

З огляду на інституційну структуру, що формується, і справедливість якої, ми вже довели, — настав час продемонструвати і її ефективність.

Першу пропозицію з цього приводу зробив **Адам Сміт**, який, використовуючи аргумент «невидимої руки», постулював, що кожна людина, переслідуючи власні інтереси, максимізує соціальне благо.

Коментар ІІІ: "Невидима рука" - це принцип невтручання (laissez-faire) — економічна доктрина, за якою держава мінімально втручається в економіку, обмежуючись захистом життя, власності, національною безпекою та наданням небагатьох суспільних благ (наприклад, доріг). Вперше обґрунтована фізіократами, розвинена класичною школою, зокрема, Адамом Смітом у книзі «Багатство народів».

Пізніше **неокласичні економісти**, керуючись ідеєю «невидимої руки», заснованої на **оптимумі Парето**, вивели фундаментальну **теорему економіки добробуту**, а саме: кожна конкурентна рівновага є оптимальною за Парето. Однак це означало прийняття математичної структури, яка залишала двері відчиненими для державного втручання під виглядом виправлення ринкових збоїв, яких, яких на мою думку, насправді не існує.

Тому доказ, розроблений Гансом-Германом Хоппе, заснований на правах власності та узгоджений з принципом первісного привласнення Лока та принципом ненападу, не лише є достатнім для встановлення оптимальності, а й не залишає місця для втручання. Хоппе стверджує, що будь-яке відхилення від цього набору правил передбачає — за визначенням — перерозподіл прав власності, а отже, і доходу, від виробників, користувачів та договірних сторін до некористувачів, невиробників та недоговірних сторін.

Отже, будь-яке таке відхилення передбачає відносно менше первісне привласнення ресурсів, дефіцит яких відомий. А отже, буде менше виробництва нових товарів, менше обслуговування існуючих товарів та менше взаємовигідних контрактів та торговельних угод. Це, природно тягне за собою нижчий рівень життя щодо товарів і послуг, які переходять із рук в руки.

Крім того, принцип, згідно з яким лише перший, а не останній користувач активу набуває права власності, гарантує, що виробничі зусилля будуть максимально можливими у будь-який час. Аналогічно, уявлення про те, що має бути захищено лише фізична цілісність майна, а не його вартість, гарантує, що кожен власник докладатиме максимально можливих виробничих зусиль. Це означає зусилля для сприяння сприятливим змінам вартості майна та запобігання або протидії будь-яким несприятливим змінам. Тому будь-яке відхилення від цих принципів означає зниження виробничих зусиль у будь-який час.

Зауважте, що спираючись на приватну власність, а не на функції надлишкового попиту, виведені з вправ з оптимізації, цей підхід дозволяє досягти оптимуму без необхідності вдаватися до езотеричних припущень, які згодом слугують виправданням для державного втручання. Це також уникає впадіння в емпіричну абсурдність другої теореми добробуту економіки, яка постулює незалежність між виробництвом і розподілом, ніби вибір між капіталізмом і комунізмом є нейтральним з погляду результатів.

Отже, довівши, що інститути вільноринкового капіталізму, що підтримуються природними правами, принципом первісного привласнення Локка та принципом ненападу, є не лише справедливими, а й ефективними — принаймні у статичному плані, — тепер настав час довести, що вільноринковий капіталізм виконує всі ці ж властивості в динамічному аспекті.

Ксенофонт ще в 380 році до нашої ери — стверджував, що економіка — це форма знань, яка дозволяє людям примножувати своє багатство, а також стверджував, що приватна власність є найкориснішим засобом для індивідуального добробуту.

Після цього Ксенофонт розглянув концепцію ефективності, підходячи до неї з **двох** точок зору:

- І по-перше, зі **статичної** точки зору, він визначив ефективність як управління доступними ресурсами, спрямоване на уникнення марнотратства, де він також підкреслив переваги приватної власності, зазначивши, що розсудливість господаря — найкраща формула для відгодівлі худоби;
- І по-друге, у своєму визначенні ефективності Ксенофонт заглибився в **динамічну сферу**, вказуючи, що ефективність також передбачає збільшення багатства.

Тобто, вона передбачає збільшення доступної кількості товарів завдяки підприємницькій креативності, тобто завдяки торгівлі та спекуляціям. Цей останній критерій ефективності має фундаментальне значення для вивчення економічного зростання, оскільки, на відміну від **статичної моделі**, яка враховує лише те, що **Роберт Лукас-молодший** як глибинні параметри (прим. ILLI “deep parameters”), тобто уподобання, технології та початкові запаси ресурсів. **У динамічній сфері** як технології, так і початкові запаси можуть змінюватися — і насправді вони змінюються постійно — внаслідок підприємницької креативності.

Крім того, інститут приватної власності заслуговує на окремий розділ, оскільки саме на ньому будується все.

Австрійська школа економіки — від Мізеса, Хайєка, Ротбарда, Кірцнера та Хоппе до Хесуса Уерта де Сото — продемонструвала неможливість соціалізму і, таким чином, зруйнувала фантазмагоричну ідею Джона Стюарта Мілля, який постулював незалежність виробництва та розподілу — академічну глухоту, яка призвела до соціалізму та коштувала світові життів 150 мільйонів людей, тоді як ті, кому вдалося пережити терор, існували в абсурдній бідності.

Відповідно до вищесказаного та — відповідно до іншої точки зору Ксенофонта — економічна теорія виокремила **чотири джерела економічного прогресу**.

- 1 По-перше, це **поділ праці**, який Адам Сміт проілюстрував прикладом шпилькової фабрики. По суті, це механізм, що генерує приріст продуктивності, який проявляється як зростаюча віддача. Хоча його межа визначається розміром ринку, розмір ринку, своєю чергою, позитивно впливає на цей процес. Водночас варто уточнити, що цей благодіючий процес не є нескінченним, оскільки його межею є початковий запас ресурсів.
- 2 По-друге, це **нагромадження капіталу** — як фізичного, так і людського. Щодо фізичного капіталу ключову роль відіграє взаємодія між заощадженнями та інвестиціями, що підкреслює фундаментальну роль ринків капіталу та фінансової системи у сприянні такому посередництву. З боку людського капіталу акцент не повинен обмежуватися лише освітою, а має включати також розвиток когнітивних здібностей від народження, а також харчування та здоров'я — базові елементи для доступу до освіти й ринку праці. Що стосується людського капіталу, то увагу слід зосереджувати не лише на освіті, а й на розвитку когнітивних здібностей від народження, включаючи харчування та здоров'я — важливі елементи для доступу до освіти та ринку праці.
- 3 По-третє, це **технологічний прогрес**, який полягає в можливості виробляти більшу кількість товарів з тією ж кількістю ресурсів або виробляти таку ж кількість, використовуючи менші ресурси.
- 4 Нарешті, є дух підприємництва, або точніше — **підприємницька функція**, яка, за словами професора Уерта де Сото, є головною рушійною силою економічного зростання.

Хоча три згадані фактори є важливими, **без підприємців не було б виробництва, а рівень життя залишався б надзвичайно низьким і нестабільним**.

Насправді підприємницька функція не стільки зосереджена на короткостроковій ефективності, скільки на підвищенні якості благ і послуг, що своєю чергою веде до вищих стандартів життя.

Виходячи з усього цього, справді важливим є максимальне розширення межі виробничих можливостей. Таким чином, динамічну ефективність можна розглядати як здатність економіки сприяти креативності та підприємницькій координації. Своєю чергою, критерій динамічної ефективності нерозривно пов'язаний з концепцією підприємницької функції. Це типово людська здатність розпізнавати можливості отримання прибутку, що виникають у навколишньому середовищі, та діяти відповідно, щоб скористатися ними, що робить завдання виявлення та створення нових цілей і засобів фундаментальним, а також стимулює спонтанну координацію, спрямовану на вирішення ринкових дисбалансів.

Крім того, таке визначення динамічної ефективності, запропоноване Хесусом Уерта де Сото, послідовно та доречно поєднує ідею **творчого руйнування Шумпетера** з концепцією адаптивної ефективності **Дугласа Норта**.

Зрозуміло, що з огляду на роль підприємницької функції інституції, в рамках яких вона розвивається, мають життєво важливе значення. У цьому контексті і Дуглас Норт, і Хесус Уерта де Сото вважають зменшення невизначеності — однією з ключових функцій інституцій.

Таким чином, тоді як Норт представляє інституції як набір створених людьми обмежень, які структурують соціальну взаємодію в повторюваний спосіб, Хесус Уерта де Сото вважає, що ці інституції, вигадані людьми, виникають спонтанно з процесу соціальної взаємодії, не будучи спроектованими жодною окремою особою, і саме вони зменшують невизначеність у ринковому процесі.

Як зазначає Рой Кордато, відповідна інституційна структура сприяє підприємницьким відкриттям та координації. Тому в рамках цієї структури економічна політика повинна бути спрямована на виявлення та усунення всіх штучних бар'єрів, що перешкоджають підприємницькому процесу та добровільному обміну.

Коментар ILL: Roy Cordato - американський економіст, представник Австрійської школи економіки.

У цьому сенсі, враховуючи вирішальний вплив інституцій на економічний прогрес, це спрямовує нашу увагу на важливість етики, оскільки ті суспільства, які дотримуються сильніших моральних цінностей та етичних принципів, підтримуваних інституціями, будуть динамічно ефективнішими й тому насолоджуватимуться більшим процвітанням.

Відповідно, фундаментальна етична проблема полягає в пошуку найкращого способу сприяння координації та підприємницькій творчості. Тому у сфері соціальної етики ми робимо висновок, що сприйняття людини як творчого та координуючого актора передбачає аксіоматичне прийняття принципу, згідно з яким **кожна людина має право привласнювати результати своєї підприємницької креативності**.

Таким чином, приватне привласнення плодів того, що створюють і відкривають підприємці, є **принципом природного права**.

Оскільки якби підприємець не міг привласнити те, що він створює чи відкриває, то його здатність виявляти можливості для отримання прибутку була б заблокована, а його стимул до дії зник би. Зрештою, етичний принцип, який ми щойно сформулювали, є фундаментальною етичною основою всієї ринкової економіки.

Отже, ми щойно продемонстрували, що **капіталізм вільного ринку є не тільки справедливим, але й ефективним, і, крім того, він генерує найвищі темпи зростання**.

Враховуючи концептуальні рамки динамічної ефективності та існування дилем між ефективністю та етичними цінностями під час розробки державної політики, її впровадження в реальному житті становить практичний інтерес.

Окрім величезних досягнень, які ми продемонстрували за ці роки перебування на посаді, – ліквідації дефіциту бюджету в розмірі 15% ВВП, зниження інфляції з 300% до 30%, зменшення показника країнового ризику на 2500 базисних пунктів та відновлення економічного зростання, водночас зі зниження рівня бідності з 57% до 27%, - і все це одночасно з впровадженням державної політики, що керується етичними та моральними цінностями.

Я хотів би зосередитися на кейсі **Міністерства дерегуляції** (Міністерство дерегуляції та державної трансформації Аргентини - прим. редакції), або, як ми його називаємо вдома, «Міністерства зростання прибутковості». Це Міністерство натхненне еволюцією ВВП на душу населення з християнської ери, яке має форму хокейної ключки. Ця форма виникає через те, що до 1800 року ВВП на душу населення був майже постійним, а з того часу він збільшився в п'ятнадцять разів, в умовах, коли населення збільшилося вдесятеро. Паралельно, зі зростанням ВВП, рівень крайньої бідності знизився з 95% до 10%.

Однак, це диво передбачає існування зростаючої віддачі, яка в економіці асоціюється з концентрованими ринковими структурами. І саме тут виникає дилема державної політики між ефективністю Парето та справедливістю.

В аналізі Парето зростаюча віддача передбачає існування неопуклостей у виробничій системі, що перешкоджає виведенню функцій прибутку, які дають максимум, а це означає, що ні пропозиція товарів, ні попит на ресурси не є оптимальними. Запропонованим рішенням є регулювання фірм та зведення їх до моделі досконалої конкуренції. Тобто, **усунення зростаючої віддачі та, як наслідок, економічного зростання**.

Якщо сумніваєтесь — подивіться на наслідки регулювання в усьому світі.

Погляд, заснований на етичних цінностях капіталізму, вказує на те, що якщо певного становища було досягнуто шляхом відкриття, добровільних обмінів і без насильства — відповідно до принципу ненападу — то не існує жодних підстав, які могли б виправдати втручання.

Ба більше, таке **втручання є порушенням права власності**, а отже, караючи прибутки ми знижуємо потенційне зростання економіки.

Таким чином, втручання і регулювання є динамічно неефективними, оскільки вони ґрунтуються на насильстві і, відповідно, є несправедливими.

Саме тому — з моменту приходу цієї адміністрації у 2023 році — ми здійснили, завдяки циклопічній праці міністра Федеріко Стурценеггера (Міністр **дерегуляції та державної трансформації** Аргентини з 5 липня 2024 року - прим. редакції), 13 500 структурних реформ, які сьогодні дозволяють нам мати динамічно ефективнішу економіку, а отже — повернутися до зростання.

Це і є «Make Argentina Great Again» («Зробимо Аргентину знову великою»)!

Відтак це демонструє, наскільки проблематичним є аналіз оптимуму Парето. Виходячи з нього, багато хто вважає доцільним регулювати такі концентровані структури, наближаючи їхні результати до **моделі досконалої конкуренції**.

Однак, як уже зазначав, це означає вбити зростаючу віддачу, а її небажаним побічним ефектом є вбивство економічного зростання.

Зауважте, що — у тому ж ключі — ми можемо розглянути питання штучного інтелекту. У цьому сенсі цей інструмент можна розглядати як версію «фабрики шпильок» Адама Сміта 21-го століття. Тобто, як підсилувач зростання прибутку та, як наслідок, більшого зростання та добробуту.

Тому найвідповідальніше, що уряди можуть зробити щодо цього питання, — це припинити втручатися у справи тих, хто створює кращий світ. Простіше кажучи: політики повинні припинити втручатися у справи тих, хто робить цей світ кращим.

Водночас я хочу зазначити, що всі страхи, пов'язані з антиутопічними сценаріями, є нісенітницею. Відповідь — Адам Сміт. Межа зростання прибутковості визначається розміром ринку. І нарешті, не можна забувати, що запуск цих проектів вимагає реальних фінансових ресурсів та вкладень, тому розширення буде обмежене початковими капіталовкладеннями.

Отже, розширення буде обмежене початковими ресурсами. Для тих, хто може бути зацікавлений у теоретичних основах цих аргументів, які я представляю сьогодні, доктор Деміан Райдель (Голова Аргентинської ядерної ради, президент Nucleoelectrica Argentina. - прим. редакції) опублікував у соціальних мережах дослідження, яке ми провели разом, і яке детально пояснює теоретичні основи того факту, що регулювання вбиває зростання.

Всемогутність уряду та регулювання призводять до руйнування прав власності, тим самим знищуючи зростання прибутку та спричиняючи зниження темпів зростання. Зрештою, у зв'язку з цим феноменальним майбутнім, яке чекає попереду, роль людського капіталу має життєво важливе значення. І в цьому відношенні в Аргентині, завдяки роботі міністра Сандри Петтовелло (Міністр людського капіталу Аргентини з 2023 року - прим. редакції) щодо вразливих секторів, ми перестали давати людям рибу та почали навчати їх ловити цю рибу, і, якщо можливо, сподіваємося заохотити їх до створення власної рибальської компанії.

Зрештою, всупереч популярній критиці, капіталізм вільного підприємництва не підриває моральні цінності. Зрештою, економічний прогрес через механізм невидимої руки виник з моральних настроїв Адама Сміта, а сучасна епоха завдячує своїм існуванням тому, що **Макклоскі** називає буржуазними чеснотами.

Коментар ILL: Маються на увазі ідеї, викладені у книзі американського філософа та економіста Дейдри Ненсен Макклоскі "Буржуазні Чесноти"

Своєю чергою, завдяки значній роботі Уерто Де Сото з розробки концепції динамічної ефективності та її впровадження в Аргентині, ми можемо бути впевнені, що дилема між ефективністю та справедливістю є хибною. Тобто, ринки не тільки перевершують з точки зору продуктивності, але й є справедливими, Тому державна політика повинна керуватися етикою, а не утилітаризмом, економічним і/або політичним, який завжди призводить до несправедливих, популістських та зубожілих рішень.

Тож я повертаюсь до початку цієї промови: Макіавеллі - мертвий! І настав час поховати його раз і назавжди.

Коментар ILL: Х. Мілей має на увазі головний принцип Нікколо Макіавеллі, викладений флорентійським політичним діячем XIV ст. у трактаті "Державець", суть якого зводилась до нівелювання морально-етичних принципів задля утримання політичної влади.

А ще — враховуючи тісний зв'язок між моральністю та вільним ринком, — саме вільний ринок робить нас кращими людьми.

Завдяки ринкам, що є динамічно ефективними, ми здатні водночас досягати економічного зростання, захищати приватну власність, зберігати мир, будувати соціальну гармонію та зміцнювати ті суспільні чесноти, без яких неможливе справжнє процвітання.

Наостанок я хотів би залишити вам роздуми щодо цієї тижневої частини Тори. Параша́ «Бо» (15-й розділ з Тори, книга "Ісход" - прим. редакції) описує той момент, коли Мойсей постає перед фараоном — символом

гнітючої влади держави — щоб застерегти його: якщо він не звільнить єврейський народ, на Єгипет зйдуть останні три кари. Через відмову фараона спершу прийшла кара сарани, що означає **голод**.

Потім настала кара темряви, яка символізує **втрату ясності у прийнятті рішень**.

І зрештою — кара смерті первістків, яка яскраво показує **долю суспільства, що заперечує свободу**.

Аналогія з тим, що сьогодні відбувається на Заході, є надзвичайно очевидною. Уже деякий час і з якоїсь дивною причини **Захід почав відвертатися від ідей свободи**.

Саме тому в цьому самому місці у 2024 році я заявив, що **Захід перебуває в небезпеці через те, що прийняв дедалі більші дози соціалізму в його найлицемірнішій формі — вокізм**.

У 2025 році я пояснив, яких **ментальних паразитів у людство посіяло лівацтво**.

Однак 2026 рік — це рік, коли я маю для вас добру новину. **Світ почав прокидатися!**

Найкращий доказ цього — те, що відбувається на американському континенті — відродження ідей свободи.

Саме тому Америки стануть маяком світла, який знову освітить увесь Захід, таким чином сплатить свій цивілізаційний борг — як знак вдячності грецькій філософії, римському праву та юдео-християнським цінностям, на яких вона постала.

Попереду в нас краще майбутнє, але воно можливе лише тоді, коли ми повернемося до коренів Заходу. Тобто — **до ідей свободи**.

Нехай Бог благословить Захід! Так, нехай сили небесні будуть з нами! ¡viva la libertad, carajo! (Нехай живе свобода, дідько забирай!)

Головні праці авторів АЕШ, які були згадані у промові Хав'єра Мілея

- Хесус Уерта де Сото, Соціально-економічна теорія динамічної ефективності / Jesús Huerta de Soto, The Theory of Dynamic Efficiency;
- Мюррей Ротбард, Етика свободи / Murray Rothbard, M. N. The Ethics of Liberty;
- Томас Соуелл Соціалізм для необізнаних / **Thomas Sowell, Socialism For The Uninformed;**
- Томас Соуелл, Принципи економіки** / Thomas Sowell, Basic economics;
- Ізраель Кірцнер Відкриття, капіталізм та розподільча справедливість/ Israel M. Kirzner Discovery, Capitalism, and Distributive Justice;
- Ізраель Кірцнер, Конкуренція та підприємництво / Israel M. Kirzner, Competition and Entrepreneurship;
- Джон Локк, Два трактати про врядування / Locke, J., Two Treatises of Government;
- Альберто Бенегас Лінч-мол., Свобода — це взаємна повага / Benegas Lynch (H), A. La libertad es respeto recíproco;
- Адам Сміт, Добробут націй: дослідження про природу і причини багатства народів;
- Ганс-Герман Хоппе, Економіка і етика приватної власності: дослідження з політичної економії і філософії / Hoppe, H.-H. The Economics and Ethics of Private Property: Studies in Political Economy and Philosophy;
- Ганс Герман Хоппе, Теорія соціалізму і капіталізму** (укр. перекл.), Київ: Wellbooks;
- Роберт Лукас Лекції з економічного зростання / Lucas, R. E., Jr. Lectures on Economic Growth;
- Хесус Уерта де Сото, Соціалізм, економічний розрахунок та підприємництво/ Huerta de Soto, J. Socialism, economic calculation and entrepreneurship;
- Людвіг фон Мізес, Соціалізм** (укр. перекл.), Wellbooks;
- Людвіг фон Мізес, Лібералізм** (укр. перекл.), Wellbooks;
- Людвіг фон Мізес, Всемогутній уряд: тотальний уряд та тотальна війна** / Ludwig von Mises, Omnipotent Government: The Rise of the Total State and Total War;
- Фрідріх фон Хайєк. Шлях до рабства** / F. A. von Hayek, The Road to Serfdom;
- Фрідріх фон Хайєк. Конституція свободи** / F. A. von Hayek, The Constitution of Liberty;

Джерело: Переклад доповіді президента Аргентини Хав'єра Мілея здійснено редакцією Міжнародного Інституту Свободи, спираючись на офіційну версію доповіді, розміщену іспанською мовою на сайті <https://www.caserosada.gob.ar/slider-principal/51153-palabras-del-presidente-javier-milei-en-el-foro-economico-de-davos-2026>

-
- Мілль, Дж. С., Про свободу, есе (укр. перекл.) / Mill J. S., On Liberty, Essay;
 - **Йозеф Шумпетер. Капіталізм, соціалізм і демократія;**
 - **Йозеф Шумпетер. Теорія економічного розвитку:** Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу;
 - Дуглас Норт, Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Douglass Cecil North, Institutions, Institutional Change and Economic Performance;
 - Рой Кордато, Економіка добробуту та екстерналії у відкритому Всесвіті / Roy Cordato, Welfare Economics and Externalities in an Open Ended Universe;
 - Хав'єр Мілей, Деміан Рейдель, Коли регулювання вбиває / Javier Milei, Demian Reidel, When regulation kills growth;
 - Хав'єр Мілей, Капіталізм, соціалізм та неокласична пастка: від економічної теорії до політичних дій / Javier Milei, Capitalismo, socialismo y la trampa neoclásica: De la teoría económica a la acción política.

Всі аналітичні матеріали Міжнародного Інституту Свободи (ILI) на офіційному вебсайті www.ilibertyinstitute.org доступні для вільного вивчення, цитування та поширення з релевантним посиланням на джерело.